

О.В. Горміз
Інститут географії НАН України
osca.ossa@gmail.com

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯНОГО БАСЕЙНУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

"Одне з двох — або люди зроблять так, що буде в повітрі менше
диму, або дим зробить так, що на Землі стане менше людей"

Луїс Батонн

Процес взаємодії природи і суспільства вступив у нову фазу свого розвитку, яка, поряд з розширенням і прискоренням взаємозв'язку між природою і суспільством, характеризується наявністю суперечностей між ними і появою значних екологічних проблем. Це потребує корінних змін у характері і засобах впливу суспільства на природу. Особливо важливо в сучасних умовах навчити кожну людину відповідати за наслідки своїх дій, розуміти і відчувати, що вона є частиною природного середовища і від неї залежить, як буде діяти система «суспільство-людина-природа».

Питанням збалансованого споживання та виробництва стало відводитися більш важлива роль при визначенні екологічної політики. Завдання всіх країн стає забезпечення економічного розвитку без деградації навколишнього середовища, яка зв'язане зі споживанням, використанням ресурсів та утворенням відходів. Так, зокрема, є цілком очевидним, що в наш час в умовах глобалізації екологічна безпека не може бути досягнута в країні з низьким рівнем економічного розвитку чи кризовим станом економіки. В свою чергу, недостатньо розвинена економіка є, як правило, причиною зниження рівня екологічної безпеки держави [1].

Забруднення атмосфери є одним з самих негативних факторів впливу господарської діяльності людини на природу.

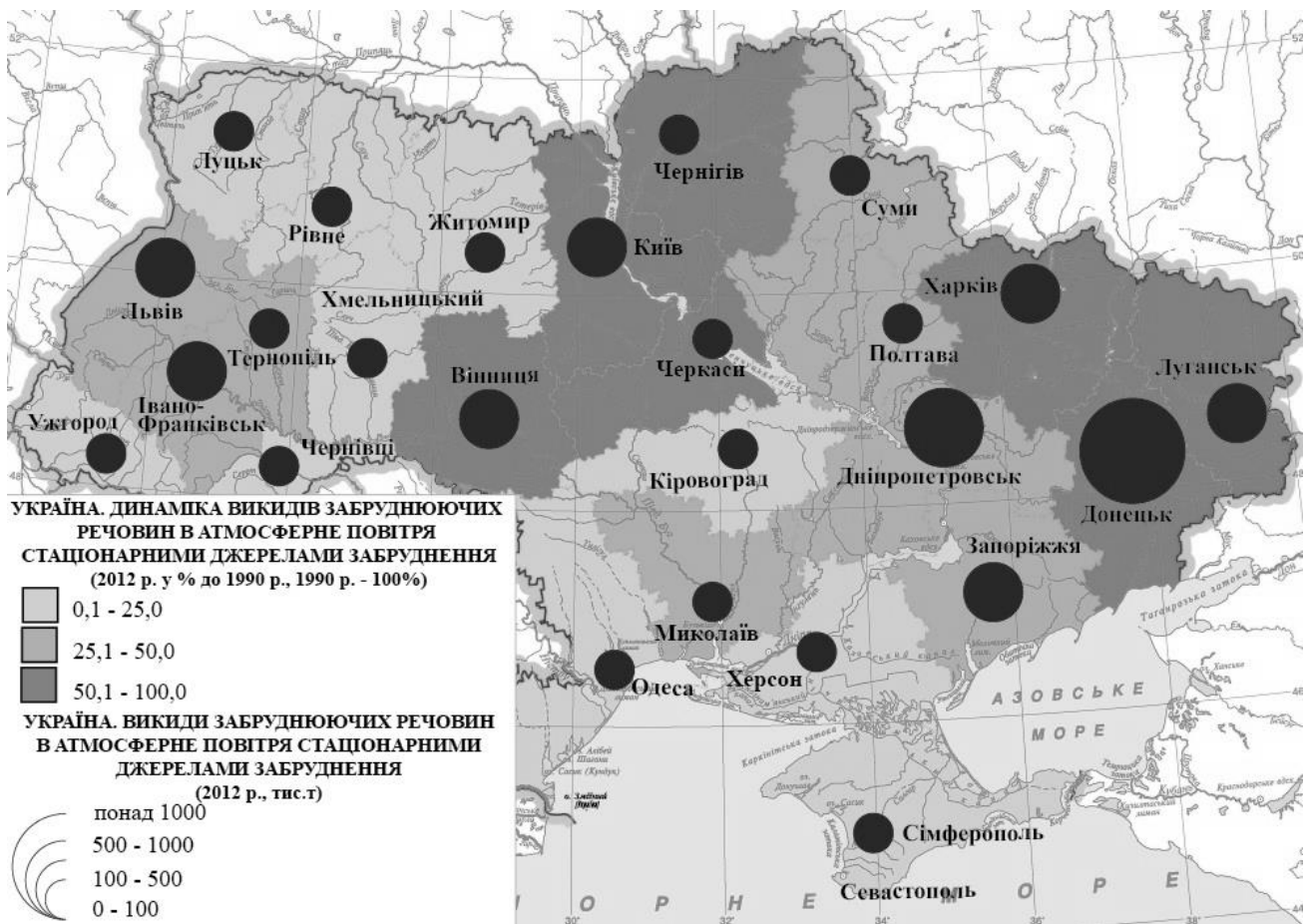

Рис. 1. Україна. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами в атмосферу в період 1990-2012 рр. Укладено за даними: Державної служби статистики України [2]

В Україні, як свідчать дані рис.1. та рис.2, починаючи з 90-х років минулого століття обсяги викидів від стаціонарних та пересувних джерел суттєво скоротилися.

Аналіз динаміки викидів стаціонарними джерелами дозволяє виділити чотири її етапи за період 1990-2015 років (Рис.3). Під час першого етапу (1990-1999 рр.) спостерігалось катастрофічне зниження обсягів ВВП України, що супроводжувалось зменшенням використання енергії, та відповідним скороченням обсягів викидів. На другому етапі (2000-2007 рр.) відбулося поступове збільшення об'єму викидів, що пов'язане з певним економічним зростанням в Україні, але прямої кореляції між темпами росту об'єму викидів та ВВП немає. В першу чергу, це пояснюється структурними змінами в

економіці, збільшенням ролі торгівлі, послуг та фінансової сфери у порівнянні з промисловим виробництвом, що відбулося в країні.

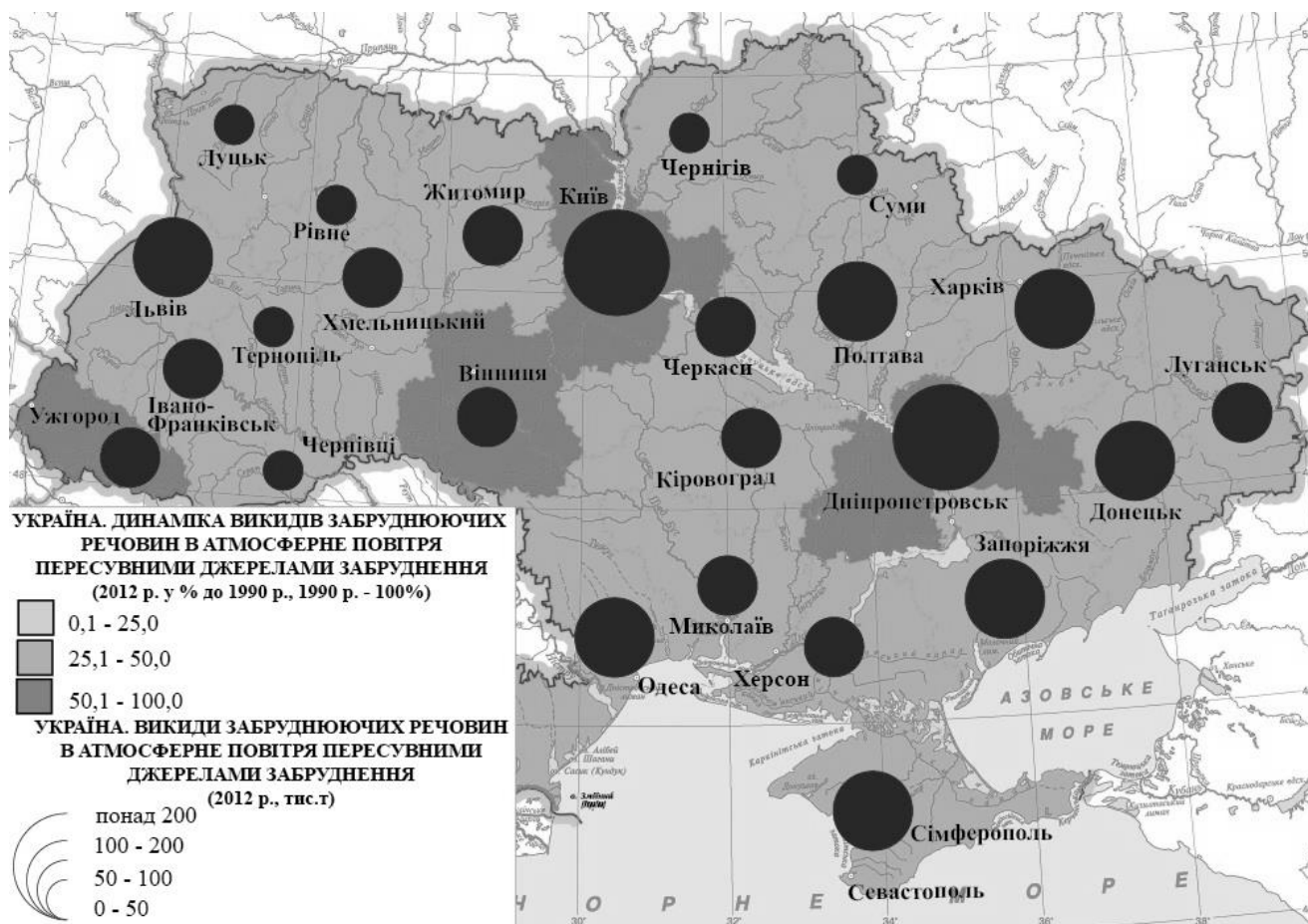

Рис. 2. Україна. Динаміка викидів забруднюючих речовин пересувними джерелами в атмосферу в період 1990-2012 рр. Укладено за даними: Державної служби статистики України [2]

Під час третього етапу (2008-2013 рр.) об'єми викидів незначною мірою зменшились внаслідок фактору світової фінансової кризи (2008-2009 рр.), яка певною мірою вплинула на об'єми виробництва в основних галузях України, які орієнтуються на експорт, зокрема в металургійній та хімічній, що, в свою чергу, вплинуло на інші галузі – електроенергетику та гірничодобувну галузі.

Нарешті, починаючи з 2014 року спостерігається скорочення викидів, пов'язане з агресією Росії на Сході України, бойовими діями на Донбасі, зупинкою багатьох підприємств регіону. Також відсутня інформація про обсяг викидів на окупованих територіях та в анексованому Криму.

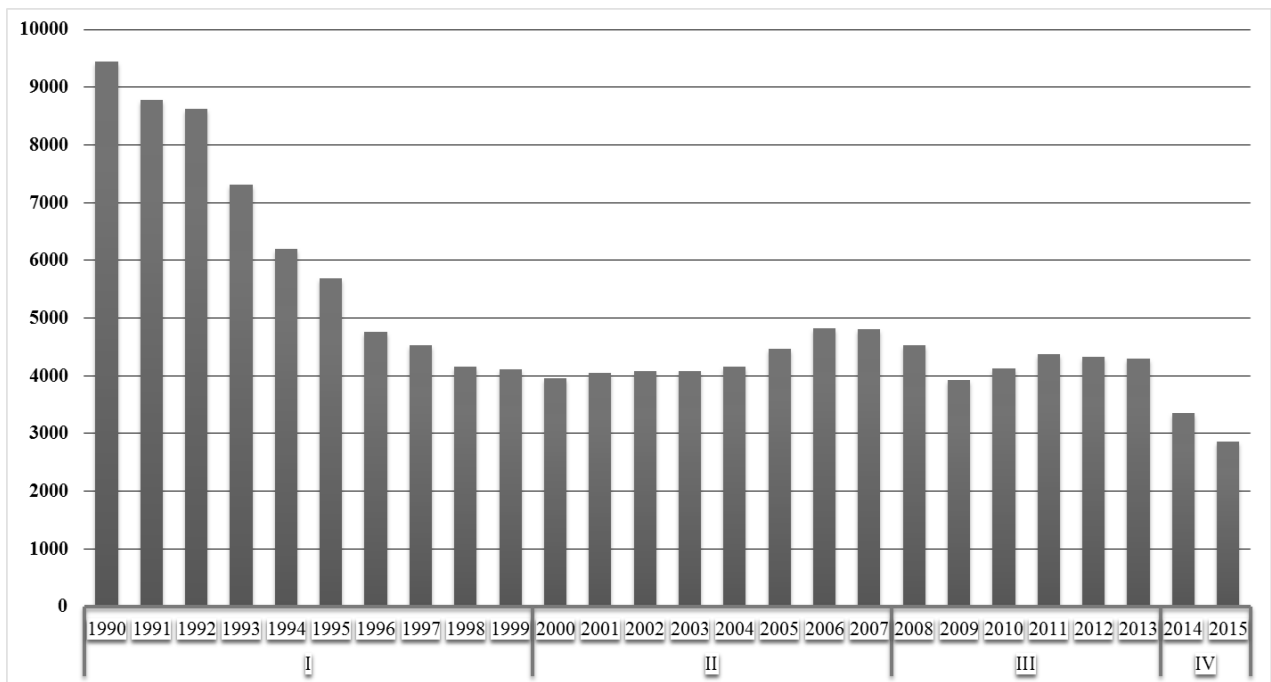

Рис. 3. Україна. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у період 1990-2015 рр. Укладено за даними: Державної служби статистики України

Однак, не зважаючи на зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферу, що відбулося в Україні, абсолютні обсяги викидів залишаються ще досить значними. Можна відзначити і високу кількість викидів у розрахунку на одиницю національного ВВП країни. Для боротьби з забрудненням повітря в Україні необхідні значні зусилля та широкий комплекс заходів.

Список літератури:

1. Лісовський С.А. Суспільство і природа: баланс інтересів на теренах України/ Інститут географії АН України. - К., 2009. - 300 с.
2. Лісовський С.А., Маруняк Є.О., Покляцький С.А., Горміз О.В., Чіпко Т.М. Суспільно-географічна оцінка змін у регіональному природокористуванні України. // Укр. геогр. журн. – 2017. - №2. – С. 16-25